

HISTÒRIA DE CATALUNYA

Tema VII. Catalunya, potència europea

Dijous, 18 de novembre 2010

A la mort de Jaume I es consumà la partició del seu regne, fet que no agradà a cap dels dos hereus, car Jaume II de Mallorca, també ambicionava tota l'herència i malgrat que el seu pare instituí que Jaume es declararia vassall del seu germà, això no ocorregué sinó per la força de les armes i en circumstàncies ben difícils, no dubtà a aliar-se amb França, en contra del seu germà, com podrem comprovar.

Pere II nascut a València el 1240, tenia 36 anys quan succeí al seu pare. S'havia distingit en les lluites contra els bel·licosos senyors feudals i s'havia mostrat en desacord amb el seu pare, per la partició territorial. El 1262 casà amb Constança de Sicília.

En 1275 li calgué prendre les armes per reduir la revolta del seu germanastre, Ferran Sanxís de Castre i d'altres nobles aragonesos, esperonats per la cort castellana. Un any més tard, el 1276, es coronà rei a Saragossa.

Pere II tenia el tremp i la valentia del seu avi, Pere I, també però, és un bon estrateg, a voltes un irreflexiu que cau ingènuament en els paranys dels enemics, malgrat que en el seu curt regnat protagonitza fets que demostren una valentia excepcional que el farà admirar pels cronistes de l'època, entre ells Dant Alighieri que el lloa en la "Divina Comèdia".

Era també un rei generós. Quan en 1278 els barons pirinencs de l'Urgell, Pallars i Foix es revoltaren, mentre les ciutats i viles es mantenien fidels al rei, finalment el 1280 amb la presa de Balaguer on s'havien refugiat els rebels, lliurats pels Balaguerins, perdonà als rebels i els retornà els seus castells, després de retallar-los alguns drets feudals a favor dels burgesos. També en 1278, imposà el pacte "dels Pariatges" base jurídica del Principat d'Andorra.

Restablert la pau interior, Pere es mostrà disposat a iniciar una política audaç que, per les dificultats, llur pare no gosà emprendre. Pere es disposà a la revenja del sogre i cunyat, pare i germà, de llur muller Constança i iniciar l'expansió de Catalunya vers la mediterrània.

Conflictes amb França i el Papat.

La casa de França per mitjà dels matrimonis dels seus membres amb les hereves dels comtats de Provença i de Tolosa, malgrat els llaços de parentesc que no impedí que Roma es fes valdre, com sí feia en el cas de pretendents del casal de Barcelona. Carles d'Anjou, casat amb Beatriu, filla de Ramon Berenguer V, darrer comte de Provença era un ambiciós que pretenia conquerir un imperi mediterrani incloent Bizanci. Havia aconseguit que el Papa li donés l'investidura dels regnes de Nàpols i de Sicília, governats per Manfred, de la família dels Hohenstaufen, emperadors d'Alemanya. Carles avançà cap al sud i derrotà i matà a Manfred en la batalla de Benevento (1266). Conradí, fill de l'emperador, acudí des de Alemanya per la revenja però fou derrotat a Tagliacozzo (1268), presoner, fou conduït a Palerm on fou decapitat. Segons la tradició, Conradí llançà el seu guant a la multitud perquè el portessin a llur venjador. I fou portat a Pere, marit de la legítima hereva al tro de Sicília, Constança.

Poc podia imaginar l'ambiciós príncep francès que "aquell insignificant comte d'un insignificant país" seria qui posaria punt i final a les seves ambicions, malgrat tots els seus suports.

Pere s'havia vist frenat pel seu pare en llur animadversió contra Carles d'Anjou. Amb motiu de la rebel·lió de Marsella contra aquell príncep tirà., el projecte d'expedició a Tolosa de Llenguadoc, cridat pels prohoms d'aquesta ciutat, el seu pare, Jaume, temerós d'enfrontar-se amb França i, especialment amb Roma, l'havia aturat.

Era clar que Pere no dubtaria a enfrontar-se amb aquests poders i Sicília se li presentava en safata, especialment amb la rebel·lió anomenada "*Vespres Sicilianes*", organitzada per una societat secreta de nom "*Màfia*" Sicília es revoltava contra la tirania francesa i la població demanava a la bona reina Constança i al rei Pere llur intervenció.

Pere no procedí a la lleugera. Establí aliances amb Portugal mitjançant el matrimoni de sa filla Isabel (La futura Santa Isabel de Portugal) amb el rei Dionís i el 1282, a Osca, maridava al seu primogènit Alfons, amb Elionor d'Anglaterra. Per si això no fos prou, per frenar les ambicions castellanques, hostatjà als infants de la Cerda, hereus legítims de la corona de Castella i a la seva mare, Violant, contra les ambicions de Sanç. Castella, tradicional aliada de França, restava neutralitzada. Signà treves amb els reialmes musulmans i aliances amb Tunis, assegurant-se el lloc de partença per l'intervenció a Sicília i mantingué una política d'amistat amb Gènova i Pisa. Fins i tot, el papa Nicolau III, preocupat per les ambicions de Carles d'Anjou, donava secretament llur aprovació a Pere com també l'emperador bizantí Miquel Paleòleg establí un pacte d'amistat.

El 22 d'agost de 1280 moria Nicolau III. Carles d'Anjou maniobrà amb astúcia i empresonà als cardenals partidaris dels Orsini que li eren contraris i per mitjà de l'or i de l'amenaça, aconseguia el nomenament d'un cardenal francès que li era afí que prengué el nom de Martí IV (1281).

Aviat el nou papa demostrà llur parcialitat: excomunicava a l'emperador bizantí com a cismàtic, recordava a Pere llur subjecció a Roma i l'embargava la dècima de les rendes eclesiàstiques. No era pas Pere II home que les vexacions pogueren abaltir-lo, ben al contrari, l'esperonà a assumir el desafiament. Des de principis de 1281 fins maig de 1282, es disposaren diners, proveïments, convocada la noblesa, els mariners, fabricades armes i senyeres i aparellada una formidable esquadra. Sicilians arribats a Catalunya amb el seguici de la reina, Roger de Llúria i Conrat Llança reclutaven gent del país. Aquests preparatius crearen alarma en totes les corts, que enviaren ambaixades a les que explicà que era una campanya contra els infidels, Aquesta campanya estava justificada: el 31 de març s'inicien les "Vespres Sicilianes".

El 6 de juny de 1282 l'armada catalana surt de Portfangós amb un gran nombre d'almogàvers escollits com a tropa de xoc, aquests eren homes rudes, forts i frugals, avesats a tota mena de privacions i de fatigues, formats en la constant lluita fronterera contra els sarraïns. Escollien democràticament els seus caps.

Era un secret el destí que portaven. Només després de fer una breu escala a maó, es donà l'ordre d'enfilar cap al port de Al-Coll, en la costa tunisenca.

En aquest lloc estant, Pere demanà al pontífex subsidis per emprendre una croada contra els infidels, segur de la negativa com així succeí, però enganyava sobre la seva veritable intenció.

La marina catalana s'apoderava de les illes de Gerba, Malta i Gozo i a finals d'agost els estols catalans desembarcaren a Tràpani. Carles d'Anjou havia posat setge a Messina i en una ràpida campanya, on els almogàvers demostraren que no tenien rivals a camp obert, Sicília restava alliberada. La marina havia desfet la flota francesa en Nicòtera i a continuació les tropes catalanes salten cap a Calàbria i Apúlia, on la majoria de la població espera llur alliberació.

Arran d'aquests fets, Martí IV excomunicà a Pere II el 9 de novembre de 1281 i posà en entredit els seus regnes, lliurant-los al rei de França a favor d'altre fill que no fos l'hereu. Carles, coneixedor del tarannà cavalleresc del seu adversari, l'acusà de traïció i deslleialtat. Pere, respongué desafiant-lo d'home a home i Carles, per tal d'allunyar-lo d'Itàlia, accepta el desafiament escollit la data, 1 de juny de 1283 a Bordeus, llavors territori pertanyent al rei d'Anglaterra. Pere acceptà el repte, ple de riscos, car calia travessar molt de territori enemic on era fàcil preparar paranyes. Partí de Sicília, desembarcà a Cullera i marxà cap a Tarassona i sense aturar-se, disfressat de criat d'un comerciant aragonès de cavalls, travessa els Pirineus i acompanyat només d'un cavaller, Bernat de Peratallada, es presenta a Bordeus el 31 de maig, un dia abans de l'encontre. Avisat el senescal de Bordeus, Joan d'Agrilly, representant del rei d'Anglaterra, informà que no podia garantir la neutralitat del lloc, car el seu sobirà per evitar el combat, havia lliurat Bordeus al rei de França que es trobava a la ciutat amb Carles d'Anjou i un gran exèrcit. Aquest fet anul·lava la neutralitat pactada i Pere feu adreçar l'acta de llur compareixença, presentant-se al lloc pactat i recorreguent el camp sense que el seu rival es presentés. A continuació emprengué la tornada per Baiona, perseguit per una munió d'enemics i travessant territori hostil, arribava a Tarassona.

Tot seguit trobà dificultats: els aragonesos no eren partidaris de l'expansió mediterrània i ara veien el perill d'una guerra amb França i llur apèndix de Navarra i a més les interdiccions i excomunionis papals. Les corts aragoneses, convocades el setembre a Tarassona li presentà el Privilegi general que legitimava la Unió aragonesa que Pere amenaçat ja per la guerra, no tingué més remei que acceptar.

També a les Corts de Barcelona, als set anys del reu regnat, els catalans presentaren llurs demandes. S'establí la constitució "*Volem, estatuim*" on es fa esment dels braços: eclesiàstic, nobiliari i popular. "*Atorguem encara*" completa una sèrie de disposicions que atorgaven per primer cop a Europa, un règim de llibertats en l'àmbit dels municipis. També es dictaren disposicions a favor dels remences, encara que l'oposició dels dos braços, el nobiliari i l'eclesiàstic, representat pels bisbes i abats, limità llur aplicació.

Els catalans però, si eren partidaris de la possessió de Sicília, car garantia el subministrament de blat i ordi, deficitaris a Catalunya i fomentava el tràfic marítim, també el comerç amb les mercats nord-africans i àdhuc amb Bizanci, tenia un preu però; el conflicte amb França i el Papa.

Pere II comptà sempre amb el suport de la noblesa i poble català. No fou així amb els aragonesos, alguns d'ells, com el senyor d'Albarrasí, s'aliaren amb França i encara pitjor fou el comportament del seu germà, Jaume II de Mallorca que, aliant-se amb la croada del rei de França, oblidant el jurament de vassallatge, fugí de Perpinyà que es declarà a favor de Pere i es refugià al campament francès. Afeblida la resistència dels rossellonesos, les hosts de la croada creuaren les Alberes pel coll de la Maçana, guiats per l'abat de Sant Pere de Rodes, un francès. El vescomte de Peralada, Dalmau de Rocabertí, després d'una heroica defensa, incendià el seu castell com també feren els pagesos de l'Empordà perquè els croats no poguessin trobar subministraments. Els invasors, aturats davant de Girona i Hostalric, hostilitzats pels almogàvers, mentre Roger de Llúria obtenia un gran triomf a la badia de Nàpols on feia presoner al príncep de Salern, Carles el coix, fill de Carles de Valois. El papa, rabiüt davant la resistència catalana, investia rei d'Aragó i comte de Barcelona a aquest Carles de Valois, segon fill de Felip III, rei de França. Mentre, Ramon Folc de Cardona resistia a Girona i donava temps perquè Roger de Llúria, deixant a Ramon Marquet i Berenguer Mallol ensonyorejant les aigües de Sicília i Nàpols, acudia en socors de Catalunya. A les illes Formigues, prop de Palamós, va desfer l'esquadra francesa privant-los de l'ajuda i proveïments, mentre Pere amb els almogàvers i alguns cavallers aragonesos lleials tancaven els passos dels Pirineus i l'exèrcit croat restava tancat en una terra desproveïda de mitjans. Es produïa una epidèmia que atacà aquesta host, produïda segons la llegenda, per "les mosques de Sant Narcís". El rei de França emmalaltí i ordenà una retirada que resulta tràgica, contínuament hostilitzats pels almogàvers, a finals de setembre. Al pas de Panissars, ocupat per Pere II, permeté el pas al rei malalt, acompanyat de dotze cavallers mentre la resta del seu exèrcit queia a mata-degolla dels almogàvers. Pocs dies després, moria Felip III de França a Perpinyà, també Carles d'Anjou ho feia a Foggia el 7 de gener de 1285, diuen que de pena al veure esmicolat el somni del seu imperi mediterrani, també Martí IV morí en març d'aquell any. Els aragonesos que havien romàs encastellats a l'Aragó, ara acudien submisos. Es llavors que, Pere, embriagat per l'èxit, pujà fins al cim del Canigó per albirar llurs contrades des de aquella talaia que es creia la més alta dels Pirineus, i dels seus llavis, dalt estant, amb ulls plorosos d'alegria, exclamà: "*Aquesta, la meva terra, és poblada de lleialtat*".

Decidit a reconstruir l'integritat del seu regne i castigar la traïció del seu germà, es disposà a desembarcar a Mallorca. De sobte, a punt de la partida, el rei emmalaltí a Vilafranca i l'onze de novembre de 1285 moria intentant reconciliar-se amb l'església que tant injustament l'havia tractat. Tenia 45 anys.

De nou restava un hereu, Alfons II, d'encara no vint anys. La juvenesa del nou rei incentiva l'arrogància de la Unió aragonesa i dels enemics del seu pare, aviat però demostrà l'energia, el coratge i també, val a dir, la magnanimitat del pare, per això ha passat a l'història amb els sobrenoms de "El Lliberal o també de "El Franc". Havia nascut a València el 4 de novembre de 1265.

L'expedició a Mallorca tingué lloc i els mallorquins no oferiren resistència, Eivissa seguí l'exemple de Mallorca i Alfons era reconegut com al seu sobirà. Un any més tard, 1287, Alfons prenia Menorca, encara en poder dels sarraïns.

Els sicilians volien un sobirà exclusiu, encara que lligat al casal barceloní i Pere havia decidit que fos el seu fill Jaume qui regnés a l'illa. Roma continuava els seus esforços per decantar als sicilians a favor seu, res però pogué trencar l'aliança entre els dos germans, car la guerra amb França i el Papa continuava. Castella trencava llur neutralitat i negociava amb França i nobles aragonesos es revoltaven envaint el regne de València per incorporar-lo a l'Aragó. Alfons els combaté amb tropes mercenàries sarraïnes, car les companyies d'almogàvers prou feina tenien al Rosselló i a Sicília donant suport a Jaume.

La lluita tingué lloc per terra i mar, a Itàlia, a la frontera navarresa i al Rosselló. En tal situació, Alfons li calgué jurar el "Privilegi de la Unió" als aragonesos. (28 de novembre).

Per la conferència de Brignoles dita també de Tarascó (1291) es podia arribar a la pau. Negociant-la, moria Alfons II el 18 de juny de 1291, als 26 anys, a punt de casar-se amb Elionor d'Anglaterra. L'heredatger seria Jaume, aleshores rei de Sicília, al costat de la seva mare, Constança i el seu germà Frederic. Jaume, encara que més jove que Alfons, no era un novell i en la lluita contra els angevins i el Papa a la Calàbria amb la fidelitat dels seus estols de cavallers catalans i almogàvers demostraven que Sicília sola podia mantenir-se independent.

Mort també el Papa i escollit un nou pontífex, Bonifaci VIII, es signava la pau d'Agnani (juny de 1295). Aquest tractat, si be aixecava les excomunionis i interdiccions als regnes d'Aragó i de Sicília, obligava a la renúncia de Sicília a favor de la Santa Seu que palesament la faria entrega als angevins. Jaume s'obligava a restituir al seu oncle el regne de Mallorca, encara que en condició de vassall i a ajudar a la Santa Seu a recuperar Sicília per la força si, Frederic, el seu germà, oposava resistència.

Regnat de Jaume II "El Just" València, 1267, Barcelona, 1327

La pau d'Agnani fou rebuda a Catalunya amb alegria, car posava fi a uns anys terribles de guerra i desolació. Jaume casava amb Blanca d'Anjou, filla de l'enemic del seu pare. Contràriament, a Sicília, la pau fou rebuda amb dolor i com una traïció i els sicilians coronaven rei a Frederic el 25 de maig de 1296 a la catedral de Palerm on gairebé tots els catalans que lluitaven a l'illa, entre ells els almogàvers, restaren fidels al nou rei. L'ofensiva de Frederic sobre Calàbria indicà al Papa que la nissaga catalana no seria foragitada de Sicília per la força dels angevins i papals.

Bonifaci reclamà el concurs de Jaume II per la butlla "*Redemptor mundi*" del 20 de gener de 1297 i el nomenava "*gonfanoner, capità general i almirall de la Santa Seu*" i per enllaminir-lo encara més li atorgava l'investidura dels regnes de Sardenya i Còrsega (4 d'abril de 1297). Frederic però, estava disposat a tot: "*Viure o morir rei de Sicília*".

A Jaume II li repugnava combatre contra el seu germà, volia però conservar la pau als seus regnes i no s'apressà a complir els compromisos amb la Santa Seu. Sortia l'armada de Jaume II del port de Nàpols el 24 d'agost de 1298 i Frederic es disposà a fer-li front, rebé un missatge del seu germà que li deia que només volia cobrir les aparences davant del papa i els aliats i es retirà. Aquesta expedició posà setge a Siracusa i poc temps després Jaume tornà a Catalunya i es decidí a suspendre la campanya fins l'estiu següent.

Frederic desconfià dels missatges del seu germà i es negà a retornar-li els presoners fets a Siracusa i Jaume tornà amb la seva armada. Per un malentès, el 4 de juliol de 1299 tingué lloc una lluita sagnant i ferotge a Cabo Orlando, on les hosts de Frederic foren derrotades en una cruenta batalla naval, Jaume, apesarat, deixà que el seu germà fugís amb unes quantes galeres i es negà a continuar la lluita, malgrat que el Papa i els angevins l'empenyien a continuar-la fins a la fi. Jaume II respongué que ja havia acomplert el compromís ja que havia debilitat prou a Frederic i que pertanyia ara als angevins aconseguir-ho, car Frederic ja no els podria resistir. Aquesta vegada però, fet l'intercanvi de presoners, Jaume II se'n tornava a Catalunya.

No era pas veritat que Frederic estava indefens: ajudat per sota mà pels catalans, amb consentiment de Jaume, es sostingué brillantment i els enemics, cansats i derrotats, reconeixien en la pau de Caltabellotta (19 d'agost de 1302), llur sobirania, encara que només vitalícia. En 1322 però, feu jurar al parlament sicilià al seu fill Pere, com l'hereu a la corona. Durant prop de 4 segles, l'història de Catalunya i de Sicília serà comuna.

A la Península Jaume feia front a les hostilitats amb Castella delerosa del país Valencià i aprofitant la pau d'Agnani, Jaume II envaií el regne de Múrcia i ocupava Llorca (1300). En 1304, signava la pau repartint-ne el regne amb Castella: des de Biar a Guardamar amb poblacions com Alcoi, Elx, Alacant i Oriola restaven per a Jaume mentre la part meridional restava per Castella. Es configurava l'actual País Valencià.

Amb Ferran IV de Castella convingueren la conquesta de Granada i l'estiu de 1309 Jaume posava setge a Almeria, els castellans signaren la pau i abandonaren l'empresa i calgué als catalans retirar-se. Des de aquest moment, es dedicà a organitzar els seus estats. Mentre, l'aventura dels almogàvers a l'orient tenia lloc. La dissolució de l'orde del Temple (1312), provocà l'intervenció de Jaume, convençut de l'innocència dels càrrecs que els imputava el rei Felip August de França, freturós d'apoderar-se de llurs bens i aconseguí del Papa que els bens dels templers del regne s'adjudiquessin a l'orde de Montesa, fundada per ordre reial, i als Hospitalers, en el cas de Catalunya.

Decidit a fer valdre llur investidura com a sobirà de Sardènia, preparà l'expedició que posà sota el comandament del seu fill, l'hereu a la corona, Alfons que en poques setmanes (1324) sotmeté a l'illa. Això provocà l'enemistat de Gènova que tenia uns mercats propis a l'illa i que ara temia la competència dels catalans.

Jaume II continuà la política iniciada per Jaume I, de tractats comercials i militars amb els regnes musulmans del nord Africà, on s'havien instal·lat consolats catalans. El comerç entre Catalunya, les illes Balears, Sicília i el nord Africà fou exhaustiu i convertí la mediterrània occidental en un llac català. Amb l'obertura del consolat català a Famagusta, després dels enllaços amb princeses xipriotes de prínceps de les tres branques del casal de Barcelona, s'obrien nous mercats fins aleshores monopolitzats per Gènova i Venècia, senyores i rivals del comerç amb l'orient.

Jaume II, un rei culte, fou un gran protector de les arts i de la cultura en general. Amic de Ramon Llull, a qui protegí, d'Arnau de Vilanova, metge personal, amic de la poesia i dels cronistes, fou també un bon escriptor i poeta, protector de Ramon Muntaner i Bernat Desclot, autors de dos de les gran cròniques. Tots ells eleven la llengua catalana al més alt nivell cultural de l'època. Fundà també la primera universitat de la corona: l'estudi general de Lleida.

Després d'un llarg i profitós regnat, Jaume II morí l'any 1327 i fou enterrat a Santes Creus. La seva darrera muller, Elisenda de Montcada, es retirà al monestir de Pedralbes que fundà.

L'expedició dels almogàvers a l'orient

Aquestes tropes lleugeres estaven compostes per homes de frontera, avesats a les incursions sobre territori enemic. Residien fora de les viles i ciutats, car eren de naturalesa nòmada. Eren grups heterogenis, composts per tota mena de gent, aventurers, pastors, camperols fugitius, perseguits i fins i tot sarraïns incorporats. Els seus caps, els adalils i almugatèns, obtenien aquests graus pel seu valor i mèrits, lliurement escollits per la resta, cadascú es procurava l'aliment i les armes: un sarró per portar el pa per un parell de jornades, vestits amb una gonella o camisa curta, polaines i avarques de cuir. Llurs armes, un coltell, llança i dards. Formaven companyies i Pere II els emprà en les seves empreses i es convertiren en el malson de les ben preparades tropes de cavalleria francesa. A Sicília lluitaren al servei de Frederic II fins a la pau de Caltabellotta (1302) i a partir d'aquell moment, els almogàvers, no avesats a la pau ni al repòs, es convertiren en una molèstia i el rei Frederic no dubtà en donar el vist-i-plau a la marxa de la major part cap a l'imperi Bizantí, amenaçat pels turcs. (Estiu de 1303).

Sota el comandament de Roger Blume (Roger de Flor), ex-templar, ex pirata i de Berenguer d'Entença, noble de vella nissaga catalana, partiren uns 4.000 efectius desitjosos de fer fortuna. En

una campanya de només dos anys feren retrocedir als turcs fins a les portes de Silícia alliberant tota la Anatòlia.

Només arribar a Constantinopla, ja havien tingut un greu enfrontament amb els genovesos, apostats al barri de Pera, on gaudien de un gran poder econòmic i polític, recelosos de la presència dels catalans, els provocaren i el resultat fou una gran batussa amb la mort de molts genovesos i el saqueig i destrucció dels establiments genovesos.

Aquests almogàvers manifestaven sense dissimular, llur menyspreu davant un imperi decrepít i efeminat, corcat per la corrupció, les intrigues dels harems i les traïcions. Aviat amb aquest desdeny d'aquesta gent que s'havia enlairat a les més altes posicions de l'imperi, serien l'objecte de l'odi i l'enveja del príncep Miquel, hereu a la corona, que havia fracassat en la lluita contra els turcs. Els genovesos, alans i grecs es confabularen sense atrevir-se a fer-ho palès, ans a traïció. I serà en un banquet on el Basileus Miquel ofereix un homenatge a Roger i als principals cavallers, on cauran assassinats (1305) i a continuació s'inicia una cacera de catalans en tot l'imperi.

Els supervivents, sota la guia de Berenguer d'Entença i de Bernat de Rocafort, es fan forts a Gallípolli on resisteixen els desesperats atacs dels grecs. Envoltada d'enemics, la companyia s'endinsa per la Tràcia, Macedònia i Tessàlia, sempre combatent i retornant amb ferocitat els cops rebuts: és la "venjança catalana", que només respectarà, a prec de Jaume II, els monestirs del mont Athos.

També hi ha lluites internes i Berenguer d'Entença que vol imposar el reconeixement de Frederic II de Sicília com a sobirà, s'enfronta amb Bernat de Rocafort, home de baixa extracció i de gran ambició amb resultat de la mort de Berenguer. Rocafort converteix la companyia en mercenària al servei del millor postor i cansats de llur tirania l'entreguen als seus enemics que el faran morir de fam i set en una masmorra. A continuació la companyia nomena els seus adalils entre els que figura Ramon Muntaner, llur cronista.

A la batalla de Cèfis (1311), massacren les hosts del duc franc d'Atenes, Gualter de Brienne, que després dels serveis prestats, volia exterminar-los. Al riu Cèfis esclafaren la cavalleria francesa que calçava esperons d'or. Els almogàvers senyorejaren des de llavors fins al 1388-90 els ducats d'Atenes i Neopàtria i l'ensenya quatribarrada onejà damunt del Partenó. Educats a la vida molla dels palaus, l'esperit dels almogàvers s'extingí a la tercera generació i llur reconeixement de la sobirania del Casal de Barcelona arribà ja al final de l'existència d'aquesta Grècia catalana.

Imatges projectades:

01. Alfons I, rebent jurament a Perpinyà	08. Pàgina del "Liber Feudorum"
02. Alfons II "El Liberal".	09. Mapa de l'expansió mediterrània
03. Pere II i la reina Constança.	10. Jaume II presidint les Corts.
04. Cavaller català a Sicília.	11. Roger de Flor a Constantinopla
05. Conradí, executat pels angevins.	12. Itinerari dels almogàvers.
06. Pantocràtor església de Tost.	13. Crònica de Muntaner.
07. Europa cap el 1250.	14. Batalla de Cefís. (Grècia)